

Differentiatie

Er zijn in alle groepen grote verschillen tussen kinderen wat betreft leesniveau, leeshouding en leestempo. Door hier gericht aandacht voor te hebben en op bepaalde punten extra ondersteuning, stimulans of uitdaging te bieden, kan ieder kind (nog) beter en met meer plezier leren lezen.

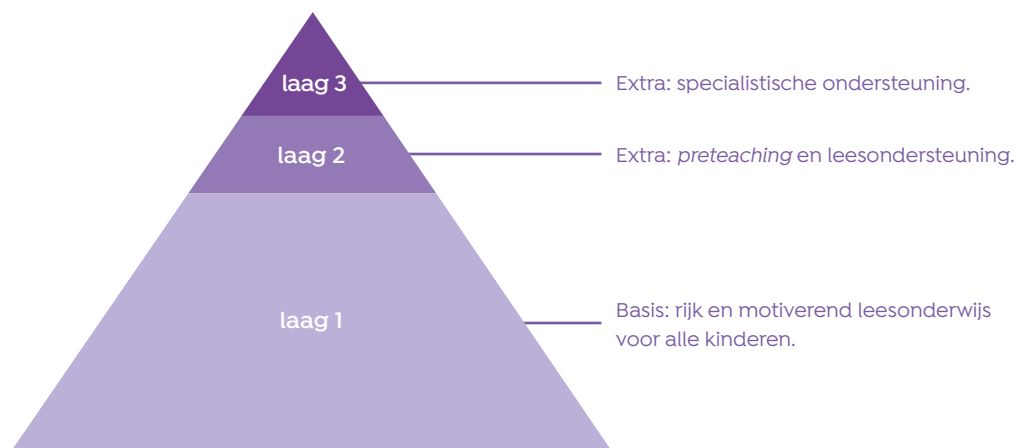
Wat we willen bereiken

We willen dat kinderen met plezier lezen en dat hun leesvaardigheid toeneemt. We willen ook dat ze zelf ervaren dat ze betere lezers worden, dat hun zelfvertrouwen en motivatie toenemen. Alle kinderen moeten mee kunnen doen; niemand mag zich buitengesloten voelen of het gevoel hebben niet te groeien. Goede lezers moeten zich blijven ontwikkelen en zich serieus genomen voelen. Leren lezen is nooit 'klaar'.

Aanpak Blink Lezen

We werken volgens het *drielagenmodel*, in het Engels het 'Response to Intervention model' genoemd:

- *Laag 1*: rijk en motiverend leesonderwijs voor alle kinderen.
- *Laag 2*: extra: *preteaching* en leesondersteuning voor kinderen die dit willen, of nodig hebben.
- *Laag 3*: extra: specialistische ondersteuning voor kinderen die dit nodig hebben.

Een rijke basis voor alle kinderen

Het uitgangspunt in Blink lezen is dat er een rijk en motiverend leesaanbod is voor alle kinderen. De kinderen trekken samen op, lezen met elkaar, leren van elkaar en verwerken de teksten op hun eigen niveau.

Blink lezen biedt voor alle kinderen:

- *Rijke teksten rond een thema*
Rijke teksten rond een thema zorgen voor leesplezier, leesmotivatie, samenhang en verdieping. Bovendien bouwen kinderen kennis op van clusters van woorden (concepten). Hoe meer woorden kinderen in een natuurlijke context tegenkomen, des te beter het lezen zal gaan en des te beter ze teksten zullen begrijpen.

In elk thema is er veel ruimte voor vrij lezen en kunnen de kinderen zelf kiezen voor een boek van hun eigen interesse en niveau. Voor ieder thema is er een boekenpakket samengesteld met daarin 30 tot 35 boeken op verschillende niveaus; dit pakket kan gehuurd of zelf aangeschaft worden. Een kind kiest zelf en wordt niet tegengehouden door AVI-normen. Als een boek te moeilijk of te makkelijk blijkt, kiest het kind een nieuw boek, óf het besluit om toch door te lezen als het onderwerp voor hem interessant genoeg is. Vrij lezen is echt 'vrij'; kinderen bepalen zelf wat ze lezen, daarbij natuurlijk wel ondersteund en begeleid door de leerkracht.

■ *Rijke werkvormen*

De opdrachten in het Leesdossier helpen kinderen om te verwerken wat ze hebben gelezen: zowel inhoudelijk (tekstbegrip) als emotioneel (beleving). De opdrachten zijn niet bedoeld om te *controleren* of er tekstbegrip is, maar ze *leiden tot* meer tekstbegrip. Ook zijn er veel opdrachten en werkvormen waarin kinderen dat wat ze hebben gelezen kunnen gebruiken om iets anders te bereiken. Hierdoor ervaren ze nut en noodzaak van lezen. In groep 4 zijn er veel werkvormen voor 'ondersteund lezen' in de lessen opgenomen, zoals voor-koor-zelflezen, duolezen en papegaailezen. Ook in groep 5 en hoger laten we de kinderen af en toe hardop lezen of duolezen. Zo blijven ze in staat om een tekst voor te lezen, ze worden genoodzaakt om zorgvuldig te lezen én het hardop lezen kan helpen bij het begrijpen van teksten.

Voor alle werkvormen in Blink Lezen geldt dat 'het abc' van motivatie centraal staat:

- autonomie (veel keuze; veel zelf bepalen),
- betrokkenheid (samen lezen; nut en noodzaak ervaren),
- competentie (voldoende ondersteund worden, succeservaringen opdoen, groei ervaren).

► zie Leraarblad *Ondersteund lezen*

■ *Begeleiding bij boekenkeuze; leesbevordering*

Op verschillende momenten in een thema is er ruimte ingepland voor het kiezen van een nieuw boek; hier wordt ook een Minicollege voor ontwikkeld. Daarnaast zijn in het Leesdossier opdrachten en werkvormen opgenomen voor leesbevordering.

■ *Herhaald lezen*

Vrijwel alle teksten in de lessen Wereldlezen worden meerdere keren gelezen door de kinderen. Herhaald lezen van teksten in de onderbouw kan het automatiseren en vloeiend lezen bevorderen. Een ander voordeel van herhaald lezen is dat het lezen op zeker moment – ook bij zwakke lezers – zo makkelijk gaat, dat er in het werkgeheugen ruimte komt voor tekstbegrip. Kinderen ervaren dat ze een (moeilijke) tekst tóch steeds beter gaan begrijpen. Ook voor kinderen die al goed lezen en voor kinderen in de bovenbouw is herhaald lezen zinvol, zeker als ze bij elke keer lezen nieuwe dingen ontdekken en steeds dieper in een tekst duiken. Door de rijke teksten en opdrachten blijft herhaald lezen uitdagend.

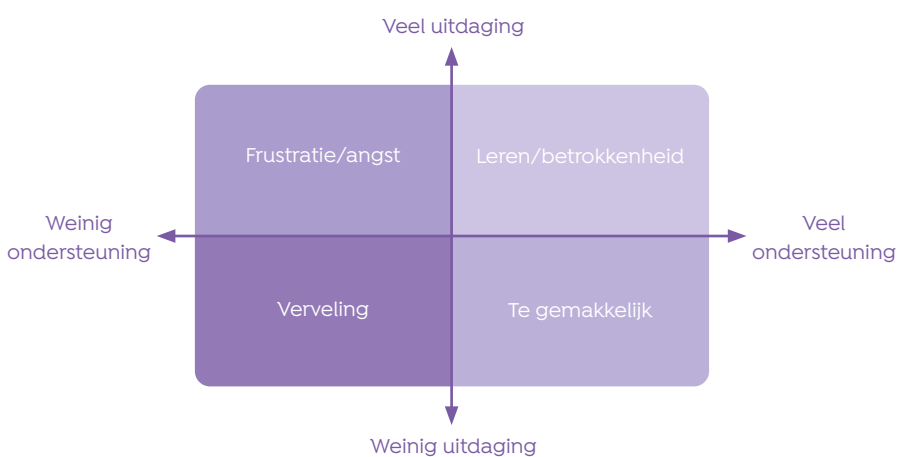
■ *Uitleg, instructie en strategieën*

De uitleg en oefeningen bij 'Geestige woorden' in groep 4 geven kinderen houvast bij het lezen van complexe woorden en geven inzicht in woordbouw en woordbetekenis. De Minicolleges in groep 5 tot en met 8 zijn praktische lessen om kinderen zelfstandiger en vaardiger te maken in het lezen. Ze gaan over bijvoorbeeld samenvatten, leesstrategieën, lezen op tempo en argumenteren, maar ook over het voorlezen van een gedicht of het maken van een tijdlijn.

Verschillen tussen kinderen

Alle kinderen werken met hetzelfde lesmateriaal, maar natuurlijk zijn er verschillen tussen kinderen. Een goede lezer haalt waarschijnlijk meer uit een tekst of werkvorm dan een minder goede lezer. Dit is geen probleem zolang alle kinderen maar gemotiveerd blijven, zelfvertrouwen ontwikkelen en blijven groeien.

Blink Lezen biedt boeken en teksten van een goed niveau, met uitdagende opdrachten die een beroep doen op de hogere orde denkvaardigheden. In de figuur hierna is te zien dat hoge verwachtingen (veel uitdaging) in combinatie met veel ondersteuning leiden tot leren en betrokkenheid. Te veel uitdaging zonder ondersteuning leidt tot faalangst en afhaken. Van te weinig uitdaging en te lang oefenen op een te laag niveau leren kinderen niet veel en/of ze raken verveeld.

Bron: *Rijke taal*

Kortom: alle kinderen moeten worden uitgedaagd op een passend niveau en daarbij voldoende ondersteund worden. De leerkracht bepaalt voor de klas en voor individuele kinderen hoeveel uitdaging en ondersteuning wenselijk is, rekening houdend met het leesniveau en de leeshouding van de kinderen.

■ *Risicolezers*

Zoals hierboven gezegd, krijgen alle kinderen in de klas in de basis hetzelfde aanbod. Voor de risicolezers op het vlak van technisch en vloeiend lezen in groep 4 kan dit doordat er op allerlei manieren ondersteund lezen is ingebouwd in de lessen. Kinderen die desondanks moeite hebben of houden met technisch en vloeiend lezen (ook nog in groep 5 of 6), krijgen extra ondersteuning bovenop de reguliere leestijd. Ze blijven echter gewoon meedoen met de rest van de klas en kunnen bijvoorbeeld door de inzet van *preteaching* alvast voorbereid worden op de tekst die ze in een les met de hele klas gaan lezen. Ook in de bovenbouw blijven de minder sterke lezers meedoen met de klas en worden ze gestimuleerd om veel zelf te blijven lezen, met incidenteel de inzet van luisterboeken om de kinderen gemotiveerd te houden. Daarnaast zijn er nog kinderen met dyslexie of een ander leesprobleem. Deze kinderen hebben specifieke ondersteuning en begeleiding nodig.

► zie [Leraarblad Ondersteund lezen](#), [Leraarblad RALFI en RALFI-light](#), [Leraarblad Extra ondersteuning risicolezers](#) en [Leraarblad Dyslexie en leesproblemen](#)

■ *Gemiddelde lezers*

Ook gemiddelde lezers moeten worden uitgedaagd om te groeien en hun leesvaardigheid te verbeteren. Met de juiste ondersteuning en begeleiding kunnen gemiddelde lezers soms veel moeilijkere teksten aan, waardoor hun 'leesmotor' gaat lopen: ze leren meer woorden,

waardoor ze weer nog moeilijkere teksten aankunnen. Daardoor krijgen ze nog meer woord- en achtergrondkennis, waardoor het lezen nog beter gaat. Zo kan een gemiddelde lezer een goede lezer worden. Blink Lezen biedt hiervoor het benodigde rijke leesaanbod en de tools voor ondersteuning; het is aan de leerkracht om de ondersteuning op het juiste moment in te zetten en de kinderen uit te blijven dagen om eens een tekst of boek net boven hun niveau te lezen.

► zie Leraarblad *Ondersteund lezen*

■ Goede en zeer goede lezers

Begaafde lezers raken – net als andere kinderen – gedemotiveerd doordat thema's hen niet aanspreken, door reeksen invuloefeningen of saaie teksten. Een kind dat in groep 4 al zelfstandig kan lezen bijvoorbeeld wordt misschien wel even uitgedaagd door een leesrace of woordrijtjes lezen met een zandloper, maar het wordt hierdoor niet intrinsiek gemotiveerd.

Het aanbod van Blink Lezen in laag 1 is zo rijk en betekenisvol dat ook goede lezers zich volledig kunnen ontwikkelen. De teksten zijn authentiek, uitdagend en hebben vaak meer lagen. Goede lezers zullen meer uit de teksten halen dan minder goede lezers en ze zullen verwerkingsopdrachten op een hoger niveau maken. Ook de producten die ze op basis van gelezen teksten maken zullen van een hoger niveau zijn. Als dit wordt gezien en benoemd door de leerkracht, werkt dit zeer motiverend voor goede lezers. Vanzelfsprekend kunnen de goede lezers in de Leesclub Keuzeboeken lezen, die hen aanspreken en uitdagen. Bovendien worden er in sommige lessen of thema's extra teksten aangeboden. Goede lezers zullen hier waarschijnlijk eerder aan toekomen.

Zoals uit de matrix op bladzijde 3 blijkt, komen leren en betrokkenheid alleen tot stand met veel uitdaging en ondersteuning. Houd de goede lezers dus in het vizier: blijf ze voeden met rijke boeken en stimuleer ze om de opdrachten op een hoog niveau uit te voeren. Geef ze gerichte feedback en maak duidelijk: lezen is nooit 'klaar'.

Werken in groepjes

In Blink Lezen werken kinderen veel samen. Samenwerkend leren heeft positieve effecten op leerresultaten. Het is bruikbaar bij differentiatie doordat kinderen elkaar kunnen helpen en stimuleren. Bij het samenstellen van de groepjes is het goed om rekening te houden met het niveau van de kinderen. Meestal zijn *heterogeen* samengestelde groepjes met een niet té groot niveauverschil tussen de kinderen het meest effectief. Te grote verschillen kan tot gevolg hebben dat de betere lezers het lezen 'overnemen' van de zwakkere lezers, waardoor de zwakke lezers juist minder gaan lezen. Het werken in *homogeen* samengestelde groepjes kan soms ook prettig zijn voor de kinderen; de goede lezers kunnen dan samen 'pieken' en de minder goede lezers hoeven even minder op hun tenen te lopen. In de lesvoorbereidingen geven we adviezen over de groepsindeling.

Literatuur

- Houtveen, A.A.M., Steensel R.C.M. van, & Rie, S. de la (2019). *De vele kanten van leesbegrip. Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs*. Den Haag: NWO.
- Koeven, E. van & Smits, A. (2020). *Rijke taal. Taal didactiek voor het basisonderwijs*. Amsterdam: Boom.
- Vegt, A. van der, Kieft, M. & Bekkers, H. (2019). *Differentiatie in de klas: wat werkt?* Publicatie van Kennisrotonde. Geraadpleegd van: <https://www.nro.nl>